

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

Posudek disertační práce

Autor: Mgr. **Michal Čuřín**

Název práce: **Česká homosexuální próza po roce 1989**

Studijní obor: Teorie a dějiny české literatury

Vedoucí práce: M. A. Roar Lishaugen, Ph.D.

Oponenti práce: Dr.Phil. Franz Schindler, doc. PaedDr. Alena Zachová, CSc.

Předložená disertační práce s názvem Česká homosexuální próza po roce 1989 se zaměřuje na vymezení a uchopení homosexuality v současném literárním a kulturním kontextu. Protože jde o typ literatury, jejíž produkce je značně různorodá, doktorand ve své práci užívá zastřešující termín literatura homosexuální ve smyslu způsobu zobrazení a identifikace postav i ve smyslu autorských strategií, jejichž prostřednictvím je tento tematický okruh v literatuře prezentován. I když nejde o téma v naší literatuře, zejména v literatuře 20. století, nové, teprve po roce 1989 došlo k výraznému nárůstu vydávaných titulů a zároveň začalo docházet i k její odborné reflexi.

Primárním úkolem doktoranda byla terminologická explikace pojmu homosexuální literatura, proto se tomuto problému věnuje v prvních kapitolách práce zevrubně, představuje zásadní výčet definic homosexuální literatury a prezentuje vlastní metodologický postup s konečnou preferencí hlediska tematického a chronologického. Proměna homosexuálního hrdiny z maximálně trpěného nebo přímo trestně stíhaného jedince v postavu toužící po respektu většinové společnosti, jeho vystoupení z role oběti a obhájení práva na vlastní identitu, nebyla ani snadná ani rychlá. Zajímavý náhled nabízí autorova recepcie Českého národního korpusu s informací o četnosti používaných slov homosexuál, gay, queer, lesba, lesbička v odborných, popularizačních i beletristických textech, z nichž lze usuzovat, jak a v jakém kontextu se tyto termíny ve sledovaném období objevují.

V kapitole metodologické autor uvádí, že samotný termín homosexuální literatura je vnímán nejčastěji v kontextu teorie esencialistické nebo konstruktivistické, za opodstatněnou však pokládá také kategorii menšinové literatury, což někteří autoři odmítají (v našem prostředí např. Václav Jamek), protože toto označením vnímají jako vyčlenění z tzv. velké

literatury. Kulturní a paměťová studia posledních desetiletí však tyto modely narušující univerzalistický koncept literatury upřednostňují jako jednu z možností rozšíření znalostí o neprobádané kontexty, a jejich studium prostřednictvím dalších souvislostí přispívá k novým poznatkům nejen v literární vědě. Do stejné kategorie autor zařazuje např. literaturu romskou, katolickou, jejichž metatexty se vyrovnávají s totožnými problémy. Do identického okruhu náleží např. i literatura rodových konceptů apod.

Terminologické a metodologické poznatky autor využívá při interpretaci konkrétních textů. Podstatnou část práce totiž tvoří kapitoly interpretační zaměřené v chronologickém sledu na homosexuální prózu pro dospělé čtenáře po roce 1989, na dětskou literaturu a literaturu s tématem homosexuality pro dospívající mládež a na vyčerpávající přehled vydávaných periodik s touto problematikou.

Uvedené kapitoly tvoří podrobný a cenný přehled této literatury bez zjednodušujících soudů. Pro všechny typy literatury s homosexuálními náměty, ať pro dospělé čtenáře nebo dětské a adolescentní recipienty, jsou kardinálními tématy záležitosti coming outu, problematika odlišnosti a sebepřijetí, reakce a postoje většinové společnosti k těmto projevům. Z textu jasně vyplývá linie zobrazení tématu od více či méně skrytých významů až k provokativní otevřenosti. K prvnímu typu autor řadí např. Radoslava Nenadála, k druhému Svatavu Antošovou. Podobný emancipační vývoj lze sledovat např. i u literatury feministické, první generace autorek řešily témata postavení žen v rámci rodiny, společnosti, formulovaly své představy, u autorek dalších generací se témata vyvíjejí k autentické sebeidentifikaci. Ve všech těchto případech lze jednoznačně spatřovat nejen narůstající sebevědomí jedinců k vyjádření svých potřeb, ale i výrazný posun společenský tolerující dříve nepřijatelnou jinakost, která by narušovala status quo.

Celkem překvapivě jsou podle autora zastoupeny marginální texty propagující rozbíjení tradičních rodinných a sexuálních rolí, autorky tohoto typu literatury častěji řeší sféru soukromou, fungování partnerských vztahů, rodiny, výchovu dětí, muži řeší více sféru veřejnou, způsob sebeprezentace apod. Zajímavý je také zánik řady periodik, která se etablovala v 90. letech 20. století. Možná právě tyto informace mohou vést k závěrům, že literatura s homosexuální tematikou se již bezpečně začlenila do české literatury a kultury.

Závěr: Disertace Mgr. Michala Čuřína splňuje všechny předepsané náležitosti, doporučuji ji proto k obhajobě. Práce přináší nové poznatky o dílčím, avšak významném literárním tématu současné české literatury. V případě úspěšné obhajoby autorovi navrhuji udělení vědecko-akademické hodnosti „philosophiae doctor“ (Ph.D.) ve studijním oboru: Filologie – literární věda.

